B. M. kavpoolk—Buriaad oronii omogorkol mandag!

...orniin proliitaarinar negedegtii — Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Buriaad-Mongoliin

YNEN

...K (b) namiin B-M. mozkom ba B-M. resp. TK bolon yiledb. ...
...M. zeblellin emenees eder byri uiitelegdene. ... zilde garça baina.

1933 on Nojaaвri 18

№259 (1116)

Zakika yne

Sara byrtiin 2 tek. 50 menge 3 sariin 7 tek. 50 m. 6 sariin 15 tek. 12 sariin 30 tek. dugaar nezeediin yne 10 menge

„YNENII" KOROONII AADRIS
Центрсоюзная, 19.
№№ телефонов: редактора-344, секретаря-323

„Kerвee SSRK ulasta doвtolвolni, вidener вolgancakan zorilgo karakaвdi—ene zorilgo: daisanaa gyiced вutacokiko вa manai Ulaan Ceregiin ilaka jaвadal" **(MOOLOTOV)**

...riaadiin yndesen ulaan ceregiin 9 zil

...giin albanda baga yndese ...ilangajaa dornodokinoos ...uulka jabadal bolbol oro ...anta zasagiin yjede ba tyyn ...kapitaliis oron byride jike ...i bujuu ecestee siidkeze ...gyi zorilgo baina.

...skaliin busalgaanuudiigi da ...tula josotoi zebseg bolgo ...ilees zilde ergedkeze bai ...regiin toogi oloşoruulalga ...zeem" aradiigi nereleke ge...anta zasagiin byke kycel ...l ygei kereg bolson.

...kete turşalga juu karuulsan ...gekede? Ene tere zaka ki ...yndesenii asuudaliin kurca ...rekede, yndesenii ceregiin ...eliin baiguulga boi yndese ...eleltiin kedelgeen teeşe ...zailaşa ygei baidag baisan ...nii baiguulaitiigi kaanta ...taraakiin tuilda keredeg

...iabriiin kubiskal bolbol ...oto yndeseteniigi orosiin ...yjiin daralaltaas ba eeriin ...ii byrziiner bajaçuud, no ...in, ba niudargaçuudiin an...iralaltaas çeleeleke zuuraa ...kamta azalçan (byriiin ken ...alga—ceregiin alba jabuul...oveed oronii byke yndese...çadiigi kabaaduulka tukai...iigi gol bodolgiin josoor ...deereni şiidkesen baina.

...en dyyrgegdesen ene asuu...oormo bol Soveed kolboo ...egte kyçenii sisteemede ...ii ceregiin emkidkelge bai ...zyil bolzo jiresen jumaa.

Manai soveediin byke bai...ulgada mete „Ceregiin ke...gte bidener manai yndese... bodolgiin gol priincebiigi ...jelyylze begeed bejelyyi...ç ujalgataibdi" (Fryynze)

...cereg dotor yndesenii bai...in gyicedkel bolbol ulas—...ii baiguulaltiin emkidkeg...kemzeegeer emkidkegde...e talaar kiigdesen eris al...l namiin 12-daki kural ba ...n togtosonii syyleer bol...l.

Namiin 12-daki kural iime ...egtiiv egesen:

„Kuraliin zygees namiin ...şyydte saişaan duridkakani ...aan ceregiin dunda SSRK-...araduudiigi eb nairamda ...ı ba aka dyygiin yzeliigi ...bteryylgiin talaar kemyy ...giin kedelmeri çangadka ...gi kyceke ba respyybligiin ...magaalalgiigi kangakiin tu...la çukala byke kemzeenyy diigi sakiza yndesenii kubi ceregyydiin salbarinuudiigi emkidkeke talaar bodoto kemzeenyyd abtasan baika josotoi".

Namiin ene zaabariiin yndeseer Ulaan ceregiin yndesenii kubi ceregyydiigi tesebçelen emkidkeke jabadalda oroson baina.

1924 onii Dekaabri sarada yndesenii kubi cereg baiguulagdaza, Buriaad Mongoliin respyybligte baga darganariigi beledkeke surguuli togtozoi.

Uul surguuli ba 1925 ondo baiguulagdasan tusagaar yndesenii morito eskadroonii daiçalkii suralcaliin amzaltatai jabaca bolbol 1926 ondo ilyy tomokon salbari—tusagaar Buriaadiin morito ceregiin divizoon baiguulka arga olgozoi.

1929 ondo KDTZ deere bolson baildaanii yjede Burkavdivizioon bol Manzuuriin beleg cagaan kitadiigi esergyy karaza dailaldasan nojaabriiin dailaldaancooguur Alas Dorno zygiin ulaan tugta tusagaar aarmiiin daiçalkii tyykede suuta zam neesen. Froontiin olon kariuucalgata yçaastoguud deere divizioon bol eertee esergyy ilyy jike kyçetei daisanii baibaç, daiçalkii daabarinuudiigi tusagaar sain gycedkesen baina.

Zişeelebel çarmain oroson morinii ataakaar daisanii, 600 kynyydtei jabagan ceregte tulaldan orokodoo, divizioon bol uul gryypiigi butara cokizo tedenii 400 kyniigi sabçasan baina.

KDTZ iin dain deere Burkavdivizioon bol eeriin daiçalkii beledkeliigi ba nam ba prolitaariiin digtatuurada angiin talaar erkim tyryy zergee karuulsan. Enyyntei kamta divizioon bol gyn Ogtiaabriiin ilaltiigi arcalan kamagaalka kuregte Buriaad—Mongoliin azalçan aradiin daiçalkii çadabariigi ba belen baisaniigi ileryylsen baina.

KDTZ in baildaa deere daiçalkii aldar o...nii tula SSR-iin TGK-aas deede zergiin kaira—kubiskaliin kendete ulaan tug ba 14 tus tusagaar ulaan tugiin ordinuudiigi abasan.

1931 ondo Burkavdivizioon daiçalkii ba ulas teriin beledkeleer Alas Dorno zygiin ulaan tugta tusagaar aarmi dotoroo tyryy suuriigi ezeleze damzuulgiin şagnal abasan azai.

Suralcaliin ene engeresen zilde yndesen kubi cereg bolbol daiçalkii ba ulas teriin beledkeleer „sain" geze cegnel ababa. Enyyntei kamta 1933 ondo ceregçediin ba darganariin matiriaal baira baidaliigi saizaruulka talaar jikenyyd amzaltanuudiigi dabasan baina gebel, 500 gaa tarilga kiisen 70 tol. ynieetei, 150 konitoi, 300 gakaitai azai.

Gebeç ede byke amzaltanuud kolo dutuu Bide 1933 ondo tusagaar sain yriigi dabakaar zoril go uridaa tabisan begeed tyynee eçee gyicedkesen ygei ba basa ceregiin temer disciipliiniin talaar dutuutai bainabdi.

Buriaadiin yndesenii kubi ceregiin daiçalkii teeknigzelge bol BMASSR-iin sociallis baiguulaltiin urgacatai kamta ba byke ulaan ceregiin daiçalkii kyçenii kegzeltetei adali debzebe.

Yndesenii kubi ceregiin baiguulaltada tuilagdasan byke amzaltanuud bol Buriaadiin namiin emki komsomool ba ergen azalçadiin ceke tuslamzaar ba kyldeberieer dabagdazai.

Buriaad—Mongoliin yndesenii kubi ulaan cereg bolbol eeriingee 9 ziliin oigi ugtaka zuuraa, Dorno zygees jikedeze bykii zebsegte dobtolgiin ajuulda kariuu bolgon eeriingee zergiigi, namiigi ba tyynii Leeninii yndesenii bodolgiigi toiruulan ilyy nigtaar zagcaaza, daiçalkii surguulijaa deeşilyylze, şine suralcaliin zilde daiçalkii beledkeleer tusagaar sain yriin telee temeceke bezei.

Buriaad—Mongoliin yndesenii kubi cereg bolbol Burkovdivizioonii daiçalkii zamiigi sanaza begeed tere bol sociallis eke oronoo ba prolitariaadiin enke amagalan baidaliin telee temecekeer kezeeşegyi belen baina.

Impeiialiistnar jaba sanaza baig ulaan cereg bolbol Leeninii nam, tyynii TK ba udaridagça nek Staalinii ketelberi dooro, men tyynçilen ulaan ceregiin udaridagça nek. Voroşiiloviin ketelberi dooro, prolitaariin digtatuuriin byke yndeseten azalçadiin erkim kybyydiigi cugluulsan, negen yzeltei, angiin nigta, teeknigeer zebsegzisen, beledkeltei ba azalçadiin gyn eke—soveed kolboonii kiliin karuul deere bolod kana bolon zogsono.

Buriaadiin yndesenii kubi ceregiin komisaar Liybimov.

„Buriaad Mongol oronii azalçan keçeneen jike uragçaa alkasaniigi manai gabijata Ulaan—ceregiin şinzelen azaglalabal medeze bolko baina, bi bol tere otriaadiigi yzesen baina. Bi bol Buriaadmongoliin ulaan tugta morin divizoonii tukai kelenem. Komandiiruud ba ceregyydiigi karaad baikada, tede bol eesediingee surguuli ba angiin medereleer bidenii erkim ceregyyd tei nege zergede baina geze keleke bainam. Burdivizoon eeriin gee bejiigi erkim sainaar karuul ba. Bide, kubiskalta ceregiin zeb lel bolbol Buriaad Mongol oronii azalçaniigi ene ceregyydeer zişeelen medeze çadaka bainamdi"

(Buriaad Mongoliin TGK iin seessi deere SSRK-iin ceregiin usan dalain arkom VOROŞIILOViin kelesen ygees).

Yndesen Buriaad Ulaan Ceregiin daiçalkii zam

Yndesenii kubi ceregiin 9 ziliin oin jike eder bol namiin zinkeni şugamiin ilaltiin bajar men begeed Leeninii yndesenii bodolgiigi jaaza, gyicedkesenii ba manai oronii kile kizaariigi kedeleşegyi kamagaalakiin zagsaai bolon SSRKiin ebiin bodolgiin ilalta men bolko jumaa.

Buriaad Mongoliin poolk bol eeriin 9 ziliin oin ederte dainii ba ulas teriin beledkeleer tuilaza jitesen jikeken ilaltatai

Inspeegteriin şalgalta deere manai poolk bol buudaldaanii bejedkeliin talaar sain taagtikiin talaar—basa sain, morin ceregiin beledkeleer—ton kangaltatai ba ulas teriin beledkeleer kangaltatai geze cegnelte aba san baika jumaa. Bişeç beledkeliin talaar burkabpoolk bol ilaltatai gebel: Vintoobkoor buudaldaanda—sain temdeg—116,5% gar pyylimoodiin buudaldaagaar—sain 119,3%, Stankovo pyylimoodoor — erkim 130,3% taşuur buugaar—kangaltatai 108,5%, kamandiirin buudalgada kangaltatai, daiçalka buudaldaan—erkim 120%, mergelelgeer—erkim 134%, kemzyyr todorkoi lolgoor erkim 126,9% somo zebsegiigi keregleleer erkim 127%, buu zebsegiin baidal — erkim 141,2%, boombo garaar şidelge kangaltagyi 85,4% moridiigi kimagadaka jabadal sain.

Yynees gadana poolk bol azakuin talaar kemzeegyi bekizezei. 400 tologoi gakaitai 40 tologoi ykertei, 400 tologoi konitoi, 465 ga tariigatai arteeliin azalt...i bolzoi. Buudalgiin gazar zasagdaba, makabudiin keşeel erkileke gazar ba 3 şine morinii baira barigdaba. Buu zasaka masterskoi şinedken beledkegdebe. Naç sostaaviin kooliin gazar emkidkegdebe. edeçiin sano toori neegdebe.

Ene bykii ilaltanuud bol imagta nui poolkiin ketelberilegçed ba ceregiin nekediin edebki saintai baisanii yre men jumaa.

Yndesenii ceregiin baiguulaltiin 9 ziliin sain ederlelge engergeze baikadaa bidener bol eesediin ulaan çusaar gabijaata bolson divizoonii tradiiciigi ulam manduulan dainii ba ulas teriin beledkeliigi byri ergedkeze sociallis baiguulza bykii oron ulasaa kamagaalakaar kezeede belen baikabdi.

Uni poolkiin 10 ziliin oido byri jike ilaltatai byri jike kegzeltetei jirekebdi, yyni oloko erke baidal bidende gyiced baina.

Baldiinov

BAATALIGAAR NEGÇEGÇE TEDEN

1929 ondo cagaan kitad ba cagaan gvaarditantai erke bişe dailaldaka bolson dainda divizioonoos bejee orkigçod gebel—n.n. eskadroonii komandiir Zainin zvoodiin kamandiir Şaragşanii, kiim. instryygter—Baliadaajev, otdeleeniiin kamandiir Kenzeejev ba ulaan ceregçe—Stepaanov gegçed baisan.

Teden bol socialiizmiin mandakiin telee ba ogtaabriin jikeken gyicedkeliigi batadkakiin telee temecegçe bodoto baatarliguud men baiza negçesen azai.

Ulaan ceregçe nek. Stepaanov bol cagaan kitadiin okoopa dotor granaata kajakiin telee kamagiin tyryyn gyize oçokodoo buugiin somondo dairagdaza unasan ba nek. Kenzeejeviin selmeer sabçalgiigi maşa sainaar şudalsan tula neteryy zyrketei makadaldaanii dunduur uridaa dairaldasan daisan bykeniigi cabçaza jabatarani, meke leze kebtesen cagaan kitad ara talaasani nelte buudan unagasan.

Kenzeejev bol SSRK-iin zasagiin gazariin zygees jikeken aldartaigaar temdeglegdesen baina gebel deede zergiin kaira bolko—ulaan gabijaagiin oordin olgoson.

Nek. Şaragşanii—batraag baisan Tere bol jyygeeree ylemze saişaaltaib gekede ten kyn bol kaanaç jabakadaa cag yrgelze ceregçediin dunda kamta jabadagsan. Eeriingee erkim zişeegeer bişeniigi surgadag adagiin geze zyil kyrter kynde zaaza, kariuualza egedeg baisan.

Cereg dainii yjede kile kaişa çadariin rajoonii arad zonii dunda niitiin nebterelgiin kedelmeri jabuulza jabakadaa bi bol n. Zakintai kamta cag yrgelze nege bairada baidag belei. Zaikin bol eeriingee daaza jabagçadiin dunda kubiskalta desceplíine baiguulkiin telee bolşoviig josoor temeceze, zaakanç alduu, samuu garkadani tedeniigi kazuudaa duudaza acaraad poos, karuul deere baikadaa seremze saintai, katuu zajag disceplíinetei baika zailaşa ygei kelegtei geze oilguulza, keleze ege deg ceregçedtejee jarildaa kiideg baisan.

Tede taban barandaa komuniista ba komsomoolçuud baisan. Teden bol bodoto zişee ba angiin seremziigi karuulsan ba teden bol Leenin—Staalinii namiin bolşoviig şugamiin telee temeceke bodoto te melegçe men baigaad negçesen.

Teden tukai sanaad baikadaa, bide bol tedenii olson çanarligi bejedee şunaaza, jiree edii cagaa byke delekein kapitaaltai dailaldaza bolko magad dainda byke delekein prolitaarnartai negen zergede zagsan baiza, eşee çusa bagataigaar ilaltanuudiigi, tuilka bide.

B. Muzaanov.

Manai ulaan gaвijaatan

Kitadiin cagaan bandiiiduudtai dailaldaanda tyryy jabaza ilgaran garsanii telee SSRK iin kubiskalta ceregiin zebleleeș ulaan tugiin orodin kaira abasan manai burkav. divizioonii ceregiin baatarliguud ba komandiirnuudiin nerees:

1. Burkavdivizioonii uridlagça daraga—nek. **Bysilgin**
2. Odoo ştaabiin naçaalnigiin rologço baigaa—nek. **Baldiinov**
3. Angiin gaisanii korololor alagdasan nek. **Delgeriin D.**
4. Odoo kolkooziin baiguulalta deere kedelmerilezе baigaa nek. **Vaamвyjev**
5. Urida cagta divizioonii komiissaariin tyr orlogço baisan nek. **Varnaajev**
6. Odoo miliiciin albanda baigaa—nek. **Karkiinov**
7. Urid cagta divizioonii staaršinaa jabasan odoo kolkooziin baiguulalta deere kedelmerilezе baigaa—nek **Şyykin**
8. Odoo kolkooziin baiguulta deere kedelmerilezе jabaa—nek **Zanaajeв**
9. Odoo kamagaalka keltesiin naidalgata—nek. **Byykin**
10. Odoo komuniizmiin deede surguulida suraza baigaa—nek. **Baimiiinov**
11. Odoo suraza baigaa—nek. **Kandansoonov**
12. Nek. **Moçaalov** gegçed baina.

Konidiin 50 proc. koroobo

Agiin aimagiin Çuluutiin koni eskeke belgemde beleg niudargaçuud ba uridiin cagaan bandiiduud bolko Şoizod Badmiin, Dabaagiin Dondog, Dabaa Çimed, Daşa—Balbar Şoisoronii, Galsan Dorziin, Radna Bazariin, Zambal Dorzo Zamsaranii gedegyyd şurgan orood, tus belgemiin koninii seregiigi syidken korlozo baina.

Edener bol 1930 ondo kamtalsan konidiin 50 proc. korooson baina. Tyynees gadna tebkinesen baidalda oroo edii, maliin dulaan baira bairiaa edii. Ede beleg angiin daisad bol koni malaa eesediingee duraar alaza ideed kebtene.

Bişe bişe aza akuin ba ulas teriin çanartai kampaaninuud gynzegii tasaldaltai baina. Tariaanii karuulda tabigdasan lama Dabaagiin bol tariaagaa zoriuuta karadagyi, kulagaiçanda kuluulgaza baina. Iime buzagai baidal garça baibaç nutagiin somsoveed ba namiin yyr jamarç şanal tabinagyi.

„Ynenii" brigaada

...aisan eşee şydee kaвirasaar, darijaa kuurai вailgagtii

Kendete nekеd aa!

BK (b) Namiin Buriaad-Mongoliin Moziin komiteed bol yndesenii kavaleer poolkiin jesenzil bolsonii aldar gabijaata ...eer daşaramduulan taa, ulaan ceregyydte bolşoviigiin kaluun bajar kyrgen amarçalna.

Eeriingee sostaaviin angizarasan manai aldarta Ulaan cereg bolaol Leeninii — Staalinii internacionaaliizmiin kemezel ...a.

Yndesenii kavalieer poolk bol buriaad - mongol azalçadiin naidamtai kybyyn men begeed tyynii baiguulagdalta, tyynii kedelmeri bol namiin yndesenii bodolgiin zeblin iletkel gereçe.

Yndesenii kavalieer poolk bol eeriingee itegel daiçalbari kojoriigi Dorno Kizaar deeree cagaan kitaduudtai daiçaldan..., KTUC iin egeel beki ba naidamtai nege kubi tasalbarini men baina. Enyynii erkim batalamza bol kubiskalta ceregiin egtesen poolkiin Ulaan tug ba nere nereer todolzo egtesen Ulaan tugiin 14 oordin men.

SSRK ulasta ceregiin kyçeer dobtolkiin ajuul tulaza jireed baikada, yndesenii kavpoolkiin baatar ceregyyd, komanpolitkedelmeriçed bol daiçalkui surgaaliingaa teempiigi eşee kyçedkeke, erkim çanariin telee, teeknikiigi şudalkiin ...rindoo sainaar karakiin telee, buu zebsegee sainaar kereglekiin telee, bygedeeree saiper mergen bolkiin telee, dai...rgaaliin udaarniguud bolkiin telee çarmain temeseke josotoi.

Yndesenii poolkiin komuniistnuud ba komsomoolçuud aa! Taanarta ton jike erilte kiigdeke taanar bol cereg bykenii ...ba ulas teriin beledkeliin telee, bolşoviig sakilga zuramiin telee, ynen josonii udaridakii çanartai daiçalkii surgaaliin ...uucalgatait.

...riaad Mongoliin bolşoviiguud, BK (b) Namiin Moziin komiteed bol tus poolkiin bykii sostaav teempee aldaka ygei ...in beledkeliin sain zişeegee doosoni oruulka ygei, karin tedeniigi byri jikeer debzyylne geze bata naidana.

...riaad Mongoliin bolşoviiguud, BK (b) Namiin Moziin komiteed bol kezeede magadgyi manda gadaa talaas dobtolon ...yy çanga dain baildaan bolbol Buriaad Mongoliin yndesenii morito ceregiin polko bol baatar zorigto ulaan ceregiin ...debter dotoroo eşee negeken bişe magtaalta kuudasa bişeke ba prolitaariiin digtatuurta ulas bolko—Soveed Kolbootc...ken eeriingee çusata çabaraa sarbaibal tedeniigi kaira ygeigeer nicuulan daraza çadana geze bata nuuta naidana.

...isan bol eeriingee şediigi kabir saar suuna. Dariaa kuuraigaar bariza baigtii!

...eregiin surguuliiin çanariigi deeşeni debzyylegtii.

...smeriicee ba udaarnigçalgiin tugiigi deeşeni ergegtii!

...riaadiin azalçan aradtai beki kolboo baiguulagtii!

...aan ceregiigi emkidkegçe ba udaridagça bolko BK (b) Nam. tyynii TK ba nam ba kedelmeriçen angiin udaridagça ...lin mandag.

...aan cereg ba tyynii udaridagça nek. Voroşiilov bata bolog!

...laan tugta Burmorpoolko bata bolog!

...ke delekei deere prolitaariiin kubiskal ilakiin telee temecejaa!

BK (b) Namiin Buriaad Mongoliin Mozkom

Daiçalkii beledkeiee ulam kyçedkegtii

BMASSR TGK iin вa AKS-iin amarçalga

...SR iin Tebiin Gyicedkeke Komi... Aradiin komisariaadiin Soveed ...i Buriaad Mongoliin respyybli...lçadiin emenees yndesenii Buri...ngoliin morito ulaan ceregiin ...i jesedygeer oito вajariin eder...viigiin kaluun вajariigi kyrgene.

...aguu jike oron ulasiin bykii ...ii erkim kybyydiigi ulaan sereg ...dee tataza Leeninii yndesetenii ...in yndeseer kemyyzyylze eese...gede angiin talaar ceberken вa ...edkeltei yndesetenii kuвiigi bai ...azai.

...ad Mongoliin morito poolk bol ...tiaaвriiin kuвiskaliin yre kyyke...no, Jesen ziliin kogsoo dotoroo saikan zamaar orgon kegzeze DKTZ deerki arcaldaanii temecelde gaвiaata ilaltiin zamaar garsan. Ulaan tugiin nere вol poolkiin erkim attastaaca bolzoi.

Ceregiin surguuliiin talaar Burpoolk bol ene zilde aguu amzalta dabasan, ene bol ceregiin darganariin ba namiin emkiiin bolşoviig kedelmeriiin yre bol zoi.

Olon ulasiin koorondoki baidal zyyn zygees ceregiin kyçeer dobtolko ajuul bol poolkiin emene ulambyri ceregiin beledkelde erkimeer suraza tusagaar sain temdeg abkiigi erilte kiine.

Tebiin gyicedkeke komiteediin ba rAadiin komisaariin soveediin naidakani, 1934 onii şine surgaaliin zilde ceregyyd bol, daraganariin ba namiin emkiiin ketelberieer ceregiin ba ulas teriin bolbosoroliin talaar basa daçalkii ilalta dabaza, Alas Doronodekinii ulaan tugta aarmiiin dunda egeel erkim sain poolk bolkiigi tuillaka josotoi

Bolşoviigiin nam ba tyynii Leeninii yndesenii bodolgo mandag!

BK (b) N. Tebiin Komiteed ba tyynii udaridagça nek. Staalin mandag!

Buriaad—Mongoliin omog ba sairk ... bolko ulaantugta morin ceregiin mandag!

BMASSR-iin TGK iin tyryylegçe Dabaagiin

AKS iin tyryylegçiin orlogço Daniilov

Mossoveediin ulaan tug abkiin tələə temeceke

Kolkooznuud вyride yrisenii foondiigi dyyren вaiguulka

Yrisenii ba strakavoi foondonuudta—gol sanalaa.

Jike Ogtiaabriiin 16 daki oito ədəriigi, manai respyybligiin olonki kolkooznuud tariaatuşaalgiin gyicedkelde aguu amzaltatai ugtazai. Ogtiaabriiin uridaki, kizaar kөөrondiin meriicə ədə erkimleke, Mossoveediin damzaltiin ulaan tug abkiin tələə temecelde jike ergenoor kandaza temecesenii yre bol, jikenki kolkoozçon ba udaarniguud əəsədiin azalta ədəriigi debzyylze, olzo kubaariiin talaar deede zergiin olzo abaza, çanga çadaltai kolkoozçon bolzoi.

Gyn ojuuta udaridagça n. Staalinii zaabarilasan zamaar çanga çadaltai baidalda amzaltataigaar orozo baisan kereg bol, jireke 1934-onii niuurta manai kolkooznuudiin jikenkini çanga çadaltai, bolbosorongli baidaltai bolko argataigi gerçelene. Jireke zilde ynen ceкeer ba udaarnoi teempeer azallaza bidener bol, socialiis pooliiin uri gaciigi olambyri kəgzyylze, kolkoozçonii azalta ədəriin yniigi dyyren centei bolgoko ujalgataibdi. Enyynii tukai ene geseer bykii arga çadalaa emkidkeke josotoi baina.

Uçar juub gebel, cag bolzortoni, sain çanartai oroosoor yrisenii foondiigi dyyren gyiced baiguulka. Yrisenii tələə cugluulsan tariaaga tusagaar beledkesen gazarta kadagalaka josotoi. Yrisenii tələə cuglulsan tariaaga tusagaar beledkesen gazarta kadagalaka josotoi. Yricenii foondo baiguulakadaa agranoomiin zaabariigi gyiced bijelyylke, dyyren ceberleke, formaliinaar ukiaaka g.m. kabariin tarilgada beledkekiigi kyleel ygei erkileke. Yrisenii çanar bol, jireke urgaciigi şiidkeke kereg geze medeke keregtei. Ene bygediigi jaabaç koişo tatal ygei, oirkon zuura kiike ujalgatai bide.

Jireke ziliin deede urgaciigi abkiin tələə temecel bol, ene cagaa erkilegdeke geze medesen ai maguud dotoroo, yrisiigi baiguulka kereg oroilon gyicedkegdeze baina şuu. (Tynken, jaruuma g.m.). Tiigebeç, kereglegdeke josotoi yrisenii foondiigi baiguulaka keregte jikenki aimaguud rajoonuud dotoroo buzagai sula gyicedkegdeze, enyynde oportuniis josoor kandaka jabadal yzegdeze baika juuma. Zişeelebel Bookon, Tarbagatai, M-Şebir g. T. rajonuud dotoroo odoo kyrter yrisenii ba strakavoi foondonuudiigi baiguulza ekilesen ədii, zarim kolkooznund dotoroo ekilebeç ton kangaltal ygei, zigşyyrtei sula baika juuma.

Yrisiigi tyr zuura, sain çanartaigaar baiguulka keregte kolkoozçon byken jike soniirkoltoi şuu, Juunda bi gebel, yrisenii foondiigi baiguulza dyyrgel ygei, urgaciin olziigi kolkoozçonii azalta ədərnyyd deere kubaaka jabadal barigdaza baisan tula. Zygeer yrisiigi baiguulka kereg egeel kədelməri biçe tyyniigi kulgaiganaraas kamagalaka, gemtelees kimgadaka aikubtar jike tuiliin çukala kereg baina geze, kolkoozçon-udarniguud, kolkoozlin pravleeni, ekin tyryyn tyynii tyryylegçe medeke çukala.

Өngərəgçə ziliin yjede zarim koikooznuud bol yrisenii ba Strakovoi foondonuudiigi cag bolzortoni baiguulbaç, tyyniigi kulgaiçanaas kamagalaka tukai kemzenyydiigi abasan ygei deerees, ecestee yrise ygei, byriməsəu kulgaida abtasan jabadaluud uçarasan belei Ali zarim negen kolkooznuud yrisenii foonodiigi saitar ceberlengyi sain muu tariaagi kolimogoor kadagal sanaas. tereni ecestee gotonkoi baisan jabadaluud yzegdesen şuu. Tere tula, ene zilde urada yzegdesen dərişeliigi ugtalan orkiko keregtei

Yrisenii tələə baiguulsan orooso sainaar kimgadan kamagaalkiin toləə bygedeere sanaagaa zoboko, jaabaç yrisenii foondiigi sakika manuuda angiiin daisadiigi tabıka josogyi, Yrisenii foondiigi kamagalan karakiln tələə egeen idibketei, udaarnig kolkoozçoniigi tomlo ko keregtei. Enyyn tukai niite kolkoozçonii dunda oilguulaltiin kədəlməriigi ərgəər erkileze, kolkoozçon bykenii angiiin seremziigi deere ərgəkə keregtei. Enyynde ekin tyryyn namiin ba soveediin emkinyydiin ariuukan ujalga baina şuu.

Ene ziliin kədəə azaliin bykii kədəlməriigi amzaltataigaar əngərgəkə, jireke ziliin azalda daiçalkii josoorbeledkeke froontodo, imagta yrisenii ba strakovoi foondonuudiigi kurdaar baiguulza sain sakiuul tabika kereg şiidkekii çanartai bolko juuma. Ene keregte ədər cag buride opiratiivnoi bolşovig kətəlbəri əgəzə bakai jabadal ekin tyryyn aimag-rajoonuudiin BK(b) N, komiteeduudaas eredkeke azai.

Yrisenii ba strakovoi foondonuudiigi cag bolzor toni baguulza tyynii ecese urgaciin olziigi kolkoorçonii azalta ədərnyyd deere kubaaka jabadal bol, kolkooznuudiigi ulam caaçadani aza akuin talaar bikizyylen emkidkeke, bolşovlig bolgoko, kolkoozçoniigi çanga çadaltai bolgoko keregte aikubtar jike tusatai ulas təriin çanartai kereg bolko şuu. Tere tula, ene cagaa bykii namiin ba soveediin bolon kolkoozçonii sanaliigi yrisenii ba strakovoi foondonuudiigi baiguulka tukai emkidkeke josotoi N.

Ulas təriin keltesiin kətələbərieər ba tusalamzaar şine ilalta dababa

Bajandain MTS—iin ulas təriin keltes bol, jike Ogtiaabriiin kubiskaliin oito ədəriigi daşaramduulza MTS—iin kariaata kolkooznuudiin erkim kolkoozçon—udaarniguudiin kui kural tataza, tyyn deeree urgaciigi kuriaasanii ba tariaatuşaalgiin tukai temeceliin byridkeliigi kelcesen azai.

Tus kui kural bolbol, MTS—iin kariaata kolkoozçondo kandaka biçeg tunkaglasan baina, tyyn dotoroo kelekeni:

„Ene zilde tuilasan amzaltiigi ulam bekizyylze temeceketei kamta bidenii ujalga əkəni əəsədiin pooliiin urgaciigi ulam caaçadani debzyylkiin tələə bykii kyce çadalaa emkidkeke, kolkooznuudiigi bolşoviigoor bekizyylke, oiiin—2 3 zil dotoroo bykii delekiin azalçadiin udaridagça nək Staalinii zaasan josoor kolkooznuudiigi bolşoviig bolgoko, kolkoozçoniigi çanga çadaltai bolgoko jabadaliigi baiguulza. Ene zilde beki suuri oloson bide gebe.

Ogtiaabriiin kubiskaliin 16—daki oito ədəriigi ugtaza— bedener bol əəsədiin urada tabigdasan bykii kədəlməriiigi daiçalan gycedkeze cag bolzortoni jireke kabariin tarilgada beledkeke gebel: Yrisenii, Starakavoi ba fyraaznoi foondonuudiigi nojaabriiin 15ədər kyrter gyiced baiguulka. Yrisenii foondiigi ceberleze kuuraigaar baiguulka, yrisenii tariaagi kamagalakiin tələə ambaarnuudiigi beledkeke, tyynde naidaltai sakiuul tabika.

Urgaciin olziigi Dekaabriiin 1—nii ədər kyrter kubaaka. Kubaariln urada erke bişe kolkoozçonii azalta ədərnyydiigi sartar şalgaza yzeke.

Bykii malaa dalaan bairaar kangaka, tuskai tezeeiiin noormo ba kabariin tariigiin yjede kereglegdedeke kədələkegyi foondo gyiced baiguulka.

ulastaa tuşaaka bykii ujalganuudiigi. togtooson bolzortoni gyiced keke-əbəsətuşaalgiin, toso-makatuşaalgiin ba məngən zasiin talaar.

Kədəə azaliin bykii maşiinanuudiigi arilgan ceberleze dalabça dooro kadagalka, Janvaariiin 1-nii ədər kyrter bykii ebderkii zebcegiigi zasaka.

Nojaabriiin 15—nii ədərəəs ekileze bukii turankai ba ebedçen moridiigoo tuskai karuulda əkə enyynde erkim sain kolkoozçon-udaarnigiigi sanaçalan tamiloko Dekaabri 1—nces Maartiin 15 kyrter erkileke əbəliin kədəməriin təsəb zokioozo, şuud təsəbiin jəsoor azallaka.

Ulaan bulan ba unçalgiin baiçanii dergede byri nom biçegte surgaka ba agranoomiin teeknikətei tanilçaka tuskai kryzooguudiigi emkidkeke, nom biçeg medeke ygei jabadaliigi byriməsən usad kaka. MTS—iin dergede bolko maşaniistanii ba tragtariistanii kyyrsede erkim kolkoozçon ba udaarniguudiigi momiloko. MTS-iin bykii azalda delgerengyi tusalamza əkə, doogovoriin gyicedkeliigi şalgasaar baika.

Abasan ujalgajaa todorkoigoor gyicedkekiin tələə bide kolkoozçon udaarniguud bol socmeetodiin azal meriicəə ba udaarnigçalgiigi erkilemei, ene meteer daiçalan temecekiig bocodiidi urisan baina.

N—iin

BK (b) Namiin Kizkomiin negedeki sekritaari

tuşaalaas n. Lioonoviigi kuulka gesen BK(в) N TK-iin togt[...] tukai ва enyyntei kamta namiin Buriaad-Mongoliin əmkinyyd[...] вaidal вa zorilgo tukai n. Jerвaanoviin iledkel tuşaa[...]

Namiin moziin ba kotiin idebkitediin kuraliin gargasan togto[...]

I

1. N. Jerbaanoviin iledkeliigi duulaad, idebkitediin temdeglekeni, namiin zyyn sibiiriin emkinyydiin amagalan bişe baidal tukai BK (b) Namiin TK-iin aavguusta 15 ədər gargasan togtool bol Kizkomiin tobçoogi ba nen tyryyn tyynii negedeki sekretaar n. Leoonviigi namiin emkinyydiin amagalan bişe baidal tukai TK-iin togtooliigi bolşoviig josoor oilgozo, ene baidaliigi erkebişe cag darui usadkakiin tələə ermelzen orkiigi ujalgalsan baina. Gebeç namiin Kizkomiin tobçoo ba tyynii negedeki sekretaar n. Leoonov bol oroidoo dyigyi jabadaliigi gargaza, kizaariin aradiin azakuin aguu jike dutagdaiuudiigi usadkakiin tələə temecelde, azakuin ba ulas təriin çanartai zorilgonuudiigi gyicedkekiin tələə temecelde namiin emkinyydiigi zagcaaza enyynii yndeseer namiin emkinyydiin amagalan bişe baidaliigi usadkaka jabadaliigi yyskeze çadasangyi baina.

2. Zyyn sibiiriin kizariin bolşoviiguudiin urida baisan daiçalkui zorilgonuudiigi toiruulan namiin emkinyydiigi zagcaaka tukai BK(b Namiin TK-iin togtooliigi erkebişe gariin abalga bolgokiin orondo Kizkomiin tobçoon bol ugta duugai suuza ene togtooliigi namiin niitees niuusan ba araikan namiin emkinyydiin kaşaltaar kizkomiin tobçoon bol namiin Z. S. emkinyydiigi cegnesen BK (b) Namiin TK-iin cegneltiigi zəb geze joso dyyrgen mederesen togtooluudiigi erkebişe gargaka bolson, gekiin kamta mənəədər kyrter Kizkomiin tobçoon bol bolşoviigçolon ene amagalan bişe baidaliin kedeçe neen gynzygiigi ileçelen gargaza çadasangyi.

3 Namiin emkinyydte əəsədiin şyymzeleliigi bolşoviigçolon delgeryylkiin orondo, Kizkomiin tobçoon bol əəsədiin şyymzeleliigi kabçakiin zamda oroson baina: Kizkomiin tobçoogi şyymzelen garagça namiin emkinyydiin (Çete Kraasnojaarsk, azakuin akadieemi ba bişenyyd) togtooluudiigi balartuulsan, namiin ceberlelgiin jabadalda saad uçaruulsan ba TK-iin togtooliigi sabotaazlasan (Spilrin) zarim kədəlməriçədtə cagcooni zokiko kemzee absangyi faagtanuud bol enyynii todokon gerçe mən bolko baina.

4. Edebkitenii tuskai temdeglekeni: Kizkomiin tobçoo bol Kizkomiin negedyygeer sekretaar nək Lioonoviigi albanaasani kuulsan faagtaas bolşoviig josonii ulas təriin baicaalta kiigee ygei, kizaariin namiin emkiiin amagalan bişi baidaliigi usadkakiin tələə temeceke jabadalda namiin emkiigi elsyylee ygei. BK (b) Namiin TK-iin togtooltoi joson tediigeer zəbşəərəəd dyyrgesen. Ene faagta bol kizaariin namiin kətəlbəriiin zygees aza yiledberi, traansporta ba kədəə azal deere garsan tasaldaluudiigi kurdan ba bolşoviig josoor usadkaza, tyyniigi ulas təriin talaar deere ərgəzə ba. **„Leeninii namiin tug manai byke nam dotor ali zerge bata bainab tiime bailgakiin“ (Jaraslaavskii)** tula kamag byke bolomoor zyilyydiigi kiize çadaka cadabari ygeigi dakin dabtan todoruulna.

5. Uçar iime deerees idebkiten bol kədəəlməriəə gyicedkeze ça daa ygein tula Kizkomiin negedygeer sekretaar nək. Lioonoviigi albaanaasani kuulka tukai BK (b) Namiin TK-diin togtooliigi saişaagaad, Tataariin namiin emki dotor namiin zenkeni şugamiin tələə bolşoviig josoor temeceke temeceliin zeşee karuulza çadasan nək. Raazymoviigi ene albanda tomilon oruulsandani bajariigi kyrgene. Tyyntei kamta idebkiten bol BK(b) Namiin Kizkomiin cag busiin pleenym darui cagaa tataza, Kizkomiin tobçoogi şinelen songoko erelte kiisen irkyygiin namiin emkinyydiin togtooluudtai bərimesən ebsene.

6. Kizaariin kinaka komiisiin preziidiyym bol, Zyyn-Sibiiriin namiin emkiigi sergeen saizaruulkiin tələə temeceze çadaka çadabari ygeigee gyiced karuulsan, namiin kinaka oorgon bolko ənder nerejee karuulaa ygei geze idebkiten toolno, uçar iime deerees Kizaariin KK-iin preziidiyymiigi mən tereçelen şinelen songoko zailaşa ygei geze medereke.

7. Idebkiten bol „Zyyn-Sibiiriin Praavda“ soninii redaagtar n. Gobeernigiigi kədəlmərieəseni kuulka tukai BK(b) Namiin TK-iin togtooliigi saişaana, ene redaagtariin kətəlbəri dooro kizaariin sonin biçeg bol bolşoviig josonii əəsədəə şyymzeleliin oorgon baisanaa Kizkomiin tobçoonii alduunuudiigi niuugça kalkalagça, əəsədəə şyymzelelde saad kiigçe oorgon bolon kubilsan baina. Enyyntei kamta idebkitenii temdeglekeni nək. Gobeernigiigi kədəlməriəəsəni kuulsan tukai Kizkom ba „Zyyn Sibiriin Praavda“ soninii redaagciin zygees dugai əngərsən faagta bol Kizkom ba redaagciin şyymzelelees aisaniigi ba əəsəd'ingəə al duugi bolşoviig josoor ileryylke ba ileer medereze abka dura ygei baisaniigi dakin dabtan todoruulna

II

1. Idebkiten bol MK-iin tobçoo ba MKK-iin preziidiyymiin 1933 onii nojaabri 3-nii togtooltei byri məsən gyiced negedene, tere togtool dotor moziin kətəlbəri bol əəriingəə byke dutuu dunda zyilyyd, tasaldaluud ba alduunuudta bolşoviig josonii ərgən şyymzelel əgtəsən.

2. Idebkitenii toolkoni MK-iin tobçoo ba MKK-iin preziidiyym bol əəriingəə alduunuudiigi şuud ileryylen zasaza abkiin zam deere garsan baina, tiimin tula tedeneriin əəsədiingəə alduu ba dutuunuudiigi mederene ygei ba medereke dura ygei baina gesen ba mən tereçelen tedener bol enyynees caaşa namiin emki ba respyyblig dotoriin azakui ba sojol bolbosoroliin baiguulaltiigi kətəlkə bolşoviig kətəlbəriigi bejelyylke çadabari ygei geze zarimyyryyd ba namiin geşyydiin zygees gemnesen gemnelgenyydiigi buruuşaaka.

3. MK ba MKK-iin alduu ba dutuunuudiigi zarim yyryyd bol ton zəbəər şyymzelke zuuraa moziin kətəlberiin kədelməri dotoroo baigaa gyicedkelyydiigi demei arcadagani priincep deere buruu geze idebkitenii cuglaan toolono. MK ba MKK iin kədəlməridə keden alduu ba dutuunuud baibaç Buriaad oron bol kədəənii azaliigi socaliis josoor şinedken baiguulka talaar şiidkekii çanartai azaltatai baina (kədəənii azaliin 65 kubi kolkoozzuulagdasan), kolkooznuudiigi azakui ba emkidkeliin talaar bekizyylke ba kolkoozuudaas angiiin karşa daisan ətegeedyydiigi ceberlen kajaka tukai nileed jike ken kədəlməri kiigdesen. En[...] liin tarilgiin kampaani bol ə[...] rəgçə ziliinkiees sainaar ənge[...] urgaca bol deeşee bolson, əb[...] kuriaalga mən sain enge[...] əbəsə jikiigi ba çanariin t[...] sainiigi abtasan, ene zilde tar[...] bol əngərəgçə ziliinkees ni[...] jike bolson.

4. Idebkiten bol Buriaad M[...] goliin namiin emkiiin kətəlbe[...] selgelte kiize bolko ygei [...] BK (b) Namiin TK iin zaaba[...] ton zəb geze toolood, baja[...] kyrgene. Idebkiten bol MK tobçoo ba MKK iin preziidiy[...] gi taraaza, nək. Jerbaanoviigi gedygeer sekretaariic alba[...] gargaka tukai zarim yyryydiin radkaluudiigi eris buruuşaaza, iin tobçoo ba MKK iin preziidi[...] bolon MK iin negedygeer s[...] taar nək. Jerbaanovta gyiced dalga əgənə.

5. Cag yrgelze baruunii op[...] niis nacanaliis josonii jikeken a[...] nuudiigi gargadag baisanii nək Mynkeniigi sojol—surt[...] keltesiigi daagça kədəlmərie[...] kuulka ba Mozkomiin tobçoo pleenymiin geşyynees gargak[...] kai MK iin tobçoo ba MKK preziidiyymiin togtooliigi ide[...] tenii cuglaan byriməsən saişa[...] Kətəlbəri deere n. Myynke[...] bailgaza, tyynii kiisen aldu[...] ajadan dagaldaka jabadal gar[...] MK iin tobçoo ba MKK iin [...] ziidiyym bol ulas təriin çan[...] alduu kiibe geze idebkitenii c[...] laan toolno.

6. Idebkitenii cuglaan bol g[...] pelkiin koinoos çarmaidag [...] byriiin turçalga ba sedelgenyy[...] gol gol gemtenligi naınaas ga[...] kaas daldaran ygei namiin k[...] kariuncalgada kabaaduulan temecel kiike zailaşa ygei jab[...] da MK iin tobçoon ba MKK preziidiyymiin sandaliigi tu[...] kanduulna.

7. Kotkomiin ba Kotiin KK kətəlbəriigi taraaka tukai MK tobçoo ba MKK iin preziidiyy[...] togtooliigi idebkiteniin cugaan[...] riməsən saişaana, tyyntei ka[...] kotiin namiin emkiiin amag[...] bişe baidal bol Kotkomiin tob[...] ba tyynii sekritaar nək. Kijaaş zygees tyryyşiin eelzeende ni[...] əəsədəə şyymzeleliigi oroilon təlzə çadaa ygei ba azakui—s[...] bolbosoroliin froonto deere g[...] baigaa tasaldaluudtai temecek[...] mecelde niitiigi elsyylze ça[...] ygein yre mən geze ileryylen deglene.

Sentıaabri 25 da bolson Kot[...] ba Kotiin KK iin pleenym d[...] Kotkom ba Kotiin KK iin ba[...] nii oportuniis kətəlbəriigi selg[...] tukai ermelzelge kiisen ynen [...] çete əəsədəə şyymzeleliigi p[...] nym zəbəər cegnee ygei, k[...] namiin emki dotoroo neree k[...] san, çadabari ygei Kotiin kom[...] diin kuuçan kətəlbəriigi neg[...] den cag dotor bailgaad yzeke[...] ze kagad togtool abtasan ba[...]

Ene kagad togtooliin yre [...] baigaab gekede nyystiin cug[...] nuud deere kotkom ba Kotiin [...] naka komiisiin pleenymiin [...] tukai ba amagalan bişe baidal[...] usadkakiin tələə temecketemec[...] namiin emkigii elsyylze çadaka [...] kagad togtool batalan absan t[...] əəsədəə şyymzelel bol ton s[...] jabuulagdasan.

8. Nək. Raazymov tyryytei [...] komiin şine kətəlbəriigi to[...] bata elsekiin tələə Buriaad M[...] goliin byke namiin emkiigi i[...] kitenii zygees uriaad, əəriin[...] zygees TK ba Kizkomiigi naid[...] kani Buriaad Mongoliin na[...] emki bol MK ba MKK-iin k[...] bəri dooro jabaza, əəsədəə şy[...] zeliigi bolşoviig josoor delge[...] kiin yndeseer bodoto kədəlm[...] dəə baigaa kamag byke tasa[...] luud ba dutuu dunda zyilyy[...] usadakaka jabadalda byke k[...] elsyylen, Buriaad Mongoliin na[...] emkiigi koino yldesen amag[...] bişe emkiees tyryylen jab[...] amagalan baidaltai emki [...] bolgoko baina.

JƟSƟN ŽILIIN TYYKE

1924 onii Nojaabri sara dotoroo Buriaad ulasiin zasagiin gazar ba namiin emki bol Buriaad Mongoliin yndesenii ulaan cereg zokioon emkilke tukai kədəlməriçen tariaaçanii ulaan ceregyydiin kubiskalta ceregiin soveediin tyryylegçiigi orologço nək. Ynşkliiktaas teligraama medeegi kylieen ababa. Kybaanii morito ceregiin zakiraanii kətəlbəri dooro Buriaadiin yndesenii morito ceregiin tyyke baiguulkaar anka tyryyn baga daraganariigi beledkeke Buriaadiin morito ceregiin surguuli emkidken togtoogdoson baina: Ene surguulida Buriaad azalçadiin kybyydiigi sain duraarani abça zokioon baiguulsan. Edeneriin 80 proc. komsomoolnuud baisan. Jərənkii surguuliiin talaar jamar baigaasam gebel ton eldebyriir baisan: nom biçeg medekegyinerees ekilen dunda surguulitai kyrter kynyyd baisan begəəd, nasanii talaar 16-tai zaluuçuulaas 35-tai ebeged kyrter baisan.

Bygedeeree şakuu ulaan cereg gedeg juub geze ba tyynii baidal geke mete tukai juuç mededeg ygei begəəd, bultadaa ulaan ceregte alba kiike, baga daraganar bolko gesen gancakan kyceltei baisan juma. Aza baidaliin, ed kereglelin ba surguuliiin talaar olon janziin dutuu dunda zyilnyyd baisan bolboç akalagça daraganariin ba nam komsomooliin emkinyydiin kyçeer bygedeeree zailuulagdasan baina.

Yndesen dutuu zyilnyyd juu baisan bainab gebel akalagça daraganariin talaar yndesenii kaadra ygei baisan, akalagça daraganariin 80 proc. buriaad jasatan bişe baisan yndesen begəəd, tereni suragçadiin ceregiin beledkeliigi kətəlbərilkə ba kolboo baiguulkiin talaar jike zokis bişe baizai.

1925 on bol Buriaad orondo yndesenii ceregiigi zokioon baiguulka jabadalda kubilaltai zil bolson. Buriaad—Mongol respyybligiin deede zasag bolko—soveeduudiin kojordugaar kural bol ceregiin ujalgata albanda azalçaburiaad zoniigi kabaaduulka jabadalda orko çukala geze togtool gargaba. Tiin, 1926 onii ekinde 1903 ondo tərəgçəd albanda tatagdaza, baga daraganariin surguulitai negen kamta Bur. Mon. morito ceregiin eskadaroon bii bolzo ekilbe,

Ende surguuliiin talaar berkeşeelnyyd ecəən bişe baisan—ceregiin aza baidal dotoroo kynyyd bol bygedeeree zaluu ba nom biçeg medeke ygei kynyyd jike olon morid bol ton sajakan kədəəgiin talada bilçeze jabasanaa jiresen tula surgagdaa ədii, dunda darganariin yndesenii kaadra ygei baisan (10 %) Gebeç bidener bol baga darganariin yndesenii surguuliigi ekin dyyrgeze garsan Buriaad ceregyydtei baisan. Edeneriigi bidener bol yndesenii kaadra beledkeke geze namaas tabigdasan zəb zaabariin açaar beledkeze çadasan.

Akalagça darganariigi beledkeke jabadal gancakan baga darganariin talaar bişe mən dunda zergiin darganariigi beledkeke talaar jabuulagdasan begəəd keden olon kyrsaantanuud ba baga darganar bol deede surguulinuudta ilgedesen baina. Kojor ziliin-24-26 onuudiin torşodo tus surguuli ba es kadroon bol surguuliiin talaar gancakan garnizoon dotoroo bişe karin ookryg dotoroo sain yrenyydtei baiba. Sibiiriin ceregiin ookrygiin zurgaanii zakiraltaar ene yndesenii cereg bol dotoriin zarçam sakilgiin talaar, sojol bolbosoroliin kədəlməriin talaar, moridiin baidaliin talaar ba ilangajaa beje makabudiin beledkeliin talaar zişeete sain baika geza negen udaa bişe magtagdasan.

Yndesenii ceregiin baiguulaltada kiigdesen a m z a l t i i n yndese deere ylemze tomokon morito ceregiin divizoon zokioon baiguulagdasan baina. Tus divizoon bol deede surguulinuudaas jireze baigaa Buriaaduudaas ba çadabaritai baga darganariigi debzyylke meteer dunda zergiin darganartai bolzo ekilsen juma. Ceregiin ba ulas təriin beledkeliin talaar ene divizoon bol ookryg dotoroo adag zergede jabaa ygei. Enyyniigi Bur divizoonii ceregyyd bol 1929 ondo Manzuuriin daidada bolson dain baildaanii temeceende todoruulan gereçelze, nam ba zasagiin keregte ynen sedkeleeree bejee əgəsənəə „Ulaan tugta“ gesen deede zergiin kaira əərçələn abasan şine ilaltaar temdeglesen baina.

Divizoonii akalagça darganar namiin emki bol cagaan kitaduud tai dailaldakadaa olzo abasan amzaltaaraa sanaagaa amarsan bişe caaşadaa dain baildaan bolko ajuul şineer bii bolzo baigaa baidal dotoroo ceregiin beledkeligi şine şine gyicedkelyydte kətəlzə baisan. 1930-31 onii surguuliiin zilde tus divizoon bol akalagça darganariin ba namiin emkiiin kətəlbəri dooro ceregiin ba ulas təriin beledkeliin talaar Alas Doorono zygiin ulaan tugta tusagaar aarmi dotoroo erkimlen tyryylze damzaltiin şagnal abasan baina. şuu.

1932 onii surguuliiin zil dotoroo divizoonii surguuli bol ulas təriin beledkeliin talaar aarmi dotoroo erkim suuri ezelsen. Ecesee 1933 ondo geke juu ene divizooniigi udaaki jike şatada oruulan zokiooko ondo əçəə jike gyicedkel dabasan baina. Mənəə Buriaad Mongoliin yndesenii kubi cereg bol keden olon Buriaad dunda zergiin darganar ba ulas təriin kədəlməriçədtei baikaas gadna akalagça darganartai baina. Akalagça darganar ba namiin emki bol tirotooriiin sesteemiin şine kədəlməriiin baidal dotoroo ceregiin beledkeliin yyrgenyydiigi sainaar dyyrgeze çadaba. Odoo zil de beki sain matiriaaliin baaza kezeeneeseç ilyygeer aaiguulagdasan, tusaluuriiin azakui ərgədkəgdəzə, ede bygede gyicedkel bol zişeete sain yliger bolno.

Buriaadiin yndesenii kubi morito cereg bol kargis şunakai imperiatiistanarta zyriçen dailaza erkim tula nam ba zasagiin gazariin ekin tyryyşiin uriaalaar garkaar kezeeç ygei belen baika begəəd, tere bol zaluukan bişe karin dain ba surguuli dotoroo baatar zorig olzo katuuzasan kyçete cereg mən geeşebdi geze bejaa gereçelkeni damzag ygei.

Redaagtor Şiraboon.

Из-ва „Бурправда“ и „Унэн“ Бурлит №22